

Nieuw Ensemble o.l.v. Ed Spanjaard

Zondag 10 november
Verkadefabriek Grote Zaal
20.30 – 21.45 uur

Joël Bons (1952)

Thirty Situations (2017-18, nieuwe versie 2019)

Ed Spanjaard dirigent

Pia Davila sopraan

Anna voor de Wind (bas)klarinet

Koen Kaptijn trombone

Paolo Gorini piano/Fender Rhodes

Tristan Renfrow drums

Boris Bezemer, Joël Bons, David Ko, Dennis Matos elektronica

Pauline Mouw lichtontwerp

Mario Steenbergen, Joël Bons videocollage NE-flashback

Dit concert is mogelijk gemaakt met financiële ondersteuning van:

Ernst von Siemens Musikstiftung, Prins Bernhard Cultuurfonds, BNG Cultuurfonds, Société Gavignies]

Na bijna vier decennia te hebben meegedraaid in de voorhoede van de internationale nieuwe muziekcultuur, komt het Nieuw Ensemble eind 2019 tot stilstand. De Nederlandse (muziek)cultuur is ingrijpend anders dan ten tijde van de hoogconjunctuur in de laatste decennia van de vorige eeuw; veel is verdwenen. Je kunt daarover treuren, maar voor het Nieuwe Ensemble is het einde reden voor een grande finale waarin met trots en vreugde wordt teruggekeken op een tijdperk dat voorbij is.

‘We hebben het geluk gehad te bloeien in de prachtigste periode van de ensemblecultuur die je je maar kunt voorstellen’, zegt Joël Bons, medeoprichter en artistiek leider van het Nieuw Ensemble. ‘We tellen onze zegeningen: het Nieuw Ensemble heeft een enorme hoeveelheid prikkelende projecten gedaan, werkte samen met honderden componisten van alle rangen en standen, bracht continu speciaal voor het ensemble geschreven stukken in première en gaf concerten over de hele wereld. We hebben bijna al onze dromen gerealiseerd, nu is het tijd om onze bakens te verzetten.’ Dirigent Ed Spanjaard en de musici hebben inmiddels drukke

agenda's als freelance muzikanten of zijn met pensioen; Bons heeft zich gestort op zijn oude passie: het componeren.

Thirty Situations componeerde Joël Bons vorig jaar als hommage aan de musici van zijn ensemble componeerde. Het reflecteert natuurlijk Bons' nauwe verwevenheid met de musici die al die jaren de adem van het Nieuw Ensemble waren en is dus ook een beetje een terugblikkend portret. Toch klinkt het stuk totaal niet als een blik achterom. Het laatste grote nieuwe werk voor het Nieuw Ensemble klinkt – karakteristiek voor het kleurrijke ensemble en zijn artistiek leider – zeer vitaal, avontuurlijk en ongebroken optimistisch. Kunst, en muziek in het bijzonder, is een levenselixir dat geweldig fijn buiten de neerdrukkende werkelijkheid kan staan.

In *Thirty Situations* slaat Bons als componist nieuwe wegen in met het gebruik van elektronica en opgenomen geluiden: ganzen, klotsend water en een windje dat de Hollandse polders in de fantasie van de luisteraar laat opdoemen, schaatsers; een neuriënde stem die regelmatig voorbij komt.

Maar hij blijft ook trouw aan zijn omnivore voorliefde voor kleur, flitsend snel contrast en de hybride vermenging die niet toevallig ook kenmerkend is voor het Nieuw Ensemble. In twintig korte deeltjes (niks 'thirty situations') schiet de muziek heen en weer tussen meditatieve filmisch sferen die in repetitieve akkoordbrekingen op een grondtoon blijven hangen en kwikzilverige riedels met een ritmische stuwende lading in wisselende varianten; van hard bop tot Zappa-achtig kronkelende melodieën.

Boven die twee lagen zweeft een prachtige sopraanpartij die een eenvoudig, onsentimenteel maar emotioneel menselijk, contrast vormt met het ritmisch snelle temperament van het merendeel van de muziek. De vrouwenstem doemt op en zakt weer weg als een engelachtige verschijning. 'Een geest, een oermoeder, soms een in zichzelf gekeerde, misschien rouwende vrouw die rondsloert en wat voor zich uit zingt', zegt Bons. Het is de bedoeling dat het toverachtige effect in de nieuwe versie van het stuk met licht wordt versterkt (een week voor het concert werd er nog aan het lichtplan gewerkt). Het publiek zit om het ensemble dat midden in de zaal is opgesteld en wordt omgeven door een cirkel van luidsprekers. De zangeres beweegt zich op het achterpodium, 'zijlans langs het publiek of rond het ensemble, steeds bij het karakter passend uitgelicht: dromerig, feeëriek, in andere sferen', aldus Bons.

De aandacht voor de dramaturgie van de encenering heeft ook een puur muzikale pendant. Bij de première van de eerste versie van het stuk was de uitgekende manier waarop Bons woekert met maar een paar kleine, verwante, ideeën de grote troef. Het materiaal is zo uitgewerkt dat je voortdurend iets nieuws hoort zonder uit de veilige bedding van een eigenlijk eenvoudig spel te rollen. Er is net zo veel contrast als verband en de timing van wanneer wat klinkt en hoe lang dat dan duurt, is fenomenaal. Harmonisch is het niet heel ingewikkeld, maar het verspringt steeds heel verrassend waarbij het dan toch vanzelfsprekend lijkt dat de verrassing er zo uitziet als hij doet.

Bons' componeren is geworteld in de avant-garde van de vorige eeuw, maar in *Thirty Situations* is er ook een harmonische onderstroom die raakvlekken heeft met de akkoordopeenvolgingen van de intelligente popmuziek uit de tijd waarin wat meer werd geavontuurd dan tegenwoordig. Sfeervolle elektronica, bijna ambient minimal, jazz, Stravinsky, The Beatles maar vooral de progressieve rock uit de jaren zestig en zeventig van

de vorige eeuw (Zappa, Soft Machine), en een sluw geweven lijnenspel als dat van de muziek van Bons' leraar Franco Donatoni, gaan organisch samen in een fantasierijk stuk dat toegankelijkheid en complexe detaillering geraffineerd combineert.

Bons' componeren is geworteld in de avant-garde, maar heeft ook raakvlakken met de intelligente popmuziek. Bons maakt perfect gebruik van de kleurenrijkdom die er in de bezetting van het Nieuw Ensemble zit – niet gek natuurlijk als je zelf de initiatiefnemer bent voor een ensemble met die karakteristieke combinatie van tokkelinstrumenten, piano, blazers en slagwerk – maar hij breidde de klank die hij zo goed kent uit met een trombonesolist, een jazzdrummer en een sopraan. De drummer speelt een aangenaam anarchistische rol. Hij hakt het muzikale discours een paar keer uiterst geestig aan gort en in de drumsolo tegen het eind van het stuk stort de drumpartij uiteindelijk zelf ineen als een omvallende boekenkast.

Bons verwoordt zelf het best waar zijn stuk over gaat: '*Thirty Situations* heeft als onderwerp het contrast tussen fragmentatie en continuïteit', zegt hij. 'We ervaren het leven vaak als fragmentarisch en toch is het een doorgaande stroom. Wat maakt iets coherent? Wat maakt iets fragmentarisch? Hoe belangrijk is eenheid in een muziekstuk? Hoe ervaren we bewust versnipperd gecomponeerde muziek? Is het verlangen naar samenhang in een kunstwerk een verlangen naar eenheid in onszelf? We nemen ons lichaam, ons 'huis', overal mee naartoe – het geeft ons een gevoel van continuïteit. Maar het leven dat zich om ons heen afspeelt, is een aaneenschakeling van brokjes: voortdurend veranderende situaties die los staan van elkaar en geen geheel vormen. Dit gegeven ligt ook ten grondslag aan *Thirty Situations*. Het werk is een mozaïek van allerlei 'situaties' in één groot avontuur van afwisselende muziek.'

Tekst toelichting: Roeland Hazendonk

Joël Bons

Opgeleid door Robert Heppener, Brian Ferneyhough en Franco Donatoni is Joël Bons (1952) gepokt en gemazeld in de modernistische traditie. Maar zijn tienerjaren waren doordeesemd van The Beatles, Jimi Hendrix, Frank Zappa en later Stravinsky. Na zijn studie in Amsterdam volgde Bons zomercursussen in Siena (bij Franco Donatoni) en Darmstadt en bezocht talloze muziekfestivals – in Milaan, Venetië, Donaueschingen, Parijs – om uiteindelijk in Freiburg zijn studie voort te zetten bij de vermaarde pedagoog en componist Brian Ferneyhough. Bons schreef kamermuziek en werken voor diverse ensemble en orkesten. In 1980 was Bons medeoprichter van het Nieuw Ensemble, waar hij als artistiek leider tot op heden verantwoordelijk is voor de programmering. In 2002 richtte Bons het Atlas Ensemble op – een uniek kamerorkest dat musici uit China, Centraal Azië, het Nabije Oosten en Europa verenigt – waarvoor hij de Amsterdamprijs voor de kunsten 2005 ontving. In datzelfde jaar werd hij lector aan het Conservatorium van Amsterdam, waar hij later docent aan de compositieafdeling werd. In 2019 werd zijn compositie *Nomaden* voor cello solo en het Atlas Ensemble bekroond met de Grawemeyer Award.

Pia Davila

De Duitse sopraan Pia Davila studeerde aanvankelijk klassiek gitaar aan het Julius-Stern-Institut Universität der Künste Berlin en vervolgde haar muzikale opleiding met de studie zang aan de Hochschule für Musik und Theater Hamburg. In 2018 studeerde ze hier cum laude af.

Anna voor de Wind

Anna voor de Wind is vaste klarinettiste van het Nieuw Ensemble en werkt daarnaast als freelancer bij vele professionele orkesten, hedendaagse ensembles en muziektheatergezelschappen.

Koen Kaptijn

Koen Kaptijn behaalde zijn master trombone aan het conservatorium in Rotterdam.

Paolo Gorini

Paolo Gorini studeerde cum laude af aan het Conservatorium Luca Marenzio in Brescia en deed een master in kamermuziek aan het Conservatorium Giuseppe Verdi in Milaan.

Tristan Renfrow

Tristan Renfrow is jazzdrummer, percussionist en schrijft muziek. Renfrow is betrokken bij vele projecten, zoals Morgan Freeman (indie-punk-rock en freejazz) en het experimentele jazztrio Fraantje/van der Feen/Renfrow.

Ed Spanjaard

Dirigent en pianist Ed Spanjaard (1948) is sinds 1982 vaste dirigent van het Nieuw Ensemble. Daarnaast is hij regelmatig gastdirigent bij het Koninklijk Concertgebouworkest, de Nederlandse radio-orkesten en het Nederlands Kamerkoor. Sinds september 2012 is Ed Spanjaard hoofddocent orkestdirectie aan het Conservatorium van Amsterdam.

Nieuw Ensemble

Het Nieuw Ensemble is opgericht in 1980. De basisbezetting bestaat uit twaalf musici, tokkelinstrumenten behoren tot de vaste kern. Het ensemble heeft een geheel eigen repertoire van bijna duizend stukken.

Onder leiding van chefdirigent Ed Spanjaard heeft het Nieuw Ensemble zich ontwikkeld tot een internationaal toonaangevend ensemble voor hedendaagse muziek. In 1998 werden het ensemble en artistiek leider Joël Bons onderscheiden met de Prins Bernard Fonds Muziekprijs vanwege de 'uitgesproken avontuurlijke en speelse programmering die letterlijk en figuurlijk als grensoverschrijdend kan worden betiteld.' Samenwerking met componisten is essentieel voor het Nieuw Ensemble. In 2012 was het Nieuw Ensemble een van de instellingen die het zwaarst werd getroffen door de bezuinigingen in de kunst. Met ondersteuning van de Gemeente Amsterdam kon de groep nog enkele jaren overleven, maar in 2017 stopte ook deze steun. Daarmee viel het fundament onder het Nieuw Ensemble weg en nu is het geld echt op. Na bijna vier decennia nieuwe muziek te hebben gebracht, komt het Nieuw Ensemble eind 2019 tot stilstand.

Harrie Starreveld fluit/piccolo

Ernest Rombout hobo/althobo

Anna voor de Wind (bas)klarinet

Koen Kaptijn trombone

Ferdinand Binnendijk mandoline

Helenus de Rijke gitaar

Jeroen Kimman elektrische gitaar

Ernestine Stoop harp

Paolo Gorini piano

Tristan Renfrow drums

Herman Halewijn slagwerk

Emi Ohi Resnick viool

Frank Brakkee altviool

Lidy Blijdorp cello

Rozemarie Heggen contrabas

Boris Bezemer, Joël Bons, David Ko, Dennis Matos elektronica